

ПІДГОТОВКА УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сагайдак Г. В.

Івано-Франківський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників

Постановка проблеми та аналіз результатів останніх досліджень. Головний стратегічний напрямок розвитку системи освіти відповідно до завдань Національної доктрини розвитку освіти України – трансформація світу у світовий простір, вирішення проблеми особистісно орієнтованого навчання, тобто такого навчання, в якому особистість учня була б у центрі уваги педагога, а пізнавальна діяльність дитини була б провідною. Реалізація такого підходу в початковій ланці освіти закладає основи гуманізації сучасної школи, сприяє утвердженню діалогічного підходу до навчального спілкування, уможлиблює організацію ефективної педагогічної взаємодії учасників навчально-виховного процесу. Тому виникає необхідність застосування у професійній освіті відповідних інтерактивних педагогічних технологій [3, 9, 12].

Дослідженню проблеми професійної підготовки вчителя у вищих навчальних закладах присвячені роботи В. П. Андрущенко, О. С. Антонової, І. А. Зязюна, М. П. Лещенко [1, 2, 3, 7, 8]. На визначальній ролі демократичних та особистісно розвивальних орієнтирів сучасної початкової школи наголошують вчені: Н. М. Бібік, М. С. Вашуленко, О. Я. Савченко [4, 6, 11].

Недостатнє висвітлення в науковій літературі, а також потреба вищих навчальних закладів у вдосконаленні професійної підготовки студентів зумовили вибір теми дослідження.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити рівень готовності майбутніх учителів початкових класів до використання інтерактивних педагогічних технологій.

Відповідно до мети дослідження визначено **завдання дослідження**:

1. Розкрити теоретичні основи підготовки майбутніх учителів початкових класів до використання інтерактивних педагогічних технологій.

2. Виявити рівень готовності майбутніх вчителів початкових класів до інтерактивних педагогічних технологій.

Результати дослідження. У педагогіці постійно з'являються нові підходи і погляди до організації процесів навчання та виховання. Таким чином виникає проблема готовності вчителя до використання нововведень у навчально-виховний процес. Основним завданням педагога на кожному уроці є активізація пізнавальної діяльності учнів. Тому щоразу, обдумуючи урок, учитель має насамперед розв'язати принципове завдання, як найдоцільніше організувати передачу нового матеріалу: повідомлення, евристична бесіда, відкриття, роздум, розв'язання проблеми, самостійна робота. Відтак, необхідно перетворити кожний урок на урок спілкування та мислення [9, 10].

Інтерактивні технології відіграють важливу роль у сучасній освіті. Їхня перевага полягає в тому, що учні засвоюють рівні пізнання (знання, розуміння, застосування, оцінювання), у класах збільшується кількість учнів, які свідомо засвоюють навчальний матеріал. Учні займають активну позицію у засвоєнні знань, зростає їхній інтерес у сприйманні знань. Значно підвищується особистісна роль учителя – він є лідером, організатором. Але необхідно зазначити, що проектування і проведенням уроків за інтерактивними технологіями потребують, перш за все, компетентності в цих технологіях учителя, його вміння переглянути і перебудувати свою роботу з учнями.

Суспільству майбутнього потрібні люди з актуальними знаннями, гнучкістю і критичністю мислення, творчою ініціативою, високим адаптаційним потенціалом. Не менш важливими будуть такі їх якості, як висока моральність, особистісна відповідальність, внутрішня свобода, налаштованість на максимальну самореалізацію, здатність досягати високої мети раціональним шляхом і адекватними засобами.

Система освіти як частина суспільної системи перебуває під впливом багатьох сил, одні з яких потребують структурних змін у ній, інші – змістових, технологічних. Стан системи освіти не відповідає вимогам сьогодення та не задовольняє педагогів-практиків. Сьогодні кожний педагог шукає найбільш ефективні шляхи удосконалення навчально-виховного процесу, підвищення зацікавленості учнів та зростання їх успішності. Власне, інтенсивний розвиток засобів комунікації та інформаційних технологій дають значні можливості для якісних змін в освіті. Тому, на передній план висувається формування компетентності педагога, його особистісно-професійних якостей, здатності креативно працювати в інноваційному режимі: сприймати і розуміти нове, адаптуватися до інноваційних ситуацій [4].

Професіоналізм педагога базується на його творчому самовизначенні, в якому домінуючу позицію займає спрямованість на самовдосконалення, самоосвіту, саморозвиток, без чого неможливим є забезпечення нової якості освіти.

З метою активізації пізнавальної діяльності на кожному уроці застосовують елементи інноватики, творчі проблемні завдання, що спрямовані на формування необхідних здібностей та якостей.

Крізь призму такого бачення великі можливості відкриваються для впровадження у навчальний процес інтерактивних технологій.

З-поміж інтерактивних технологій навчання вчителі початкових класів використовують методику побудови «асоціативного куща». На початку роботи вчитель визначає одним словом тему, над якою проводитиметься робота, а учні згадують, що в них асоціюється в пам'яті стосовно цього слова.

«**Мікрофон**». Технологія «Мікрофон» надає можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи власну думку чи позицію.

Робота в парах. Роботу в парах можна використовувати для досягнення будь-якої дидактичної мети: засвоєння, закріплення, перевірки знань тощо. За умов парної роботи всі діти в класі отримують можливість говорити, висловлюватись. Робота в парах дає учням час на роздуми, обміну ідеями з партнером і тільки тоді озвучення своєї

думки перед класом. Вона сприяє розвитку навичок спілкування, вміння висловлюватись, критичного мислення, вміння доводити й переконувати, вести дискусію. Під час роботи в парах можна швидко виконати вправи, які за інших умов потребують значної витрати часу.

Робота в групах надає всім учасникам можливість діяти, практично реалізувати навички співробітництва, міжособистісного спілкування (зокрема, відпрацювання прийомів активного слухання, прийняття спільного рішення, узгодження різних поглядів). Такий вид роботи доцільно використовувати при необхідності розв'язання проблеми, з якою важко впоратись індивідуально, також тоді, очікуваним результатом виступає набуття навичок роботи в команді.

«**Мозковий штурм**» є ефективним методом для використання досвіду учнів із метою розв'язання проблем та розробки ідей.

Виявлення готовності майбутніх учителів початкових класів до використання ППТ здійснювалося за допомогою таких методів:

1. Для отримання даних згідно показників критерію прогностичної компетенції:

- опитування на визначення рівня усвідомлення доцільності застосування ППТ, психолого-педагогічних знань теоретичних основ інтерактивного навчання;
- фронтальні та індивідуальні бесіди на визначення особистісної позиції майбутніх учителів початкових класів щодо необхідності застосування ППТ;

2. Для здобуття даних за показниками критерію креативно-інтерактивної педагогічної майстерності:

- моделювання ситуацій;
- опитування студентів психолого-педагогічного факультету;
- спостереження за інтерактивно-рефлексивною педагогічною діяльністю студентів на практичних та лабораторних заняттях.
- аналіз конспектів залікових занять.

Для виявлення рівня готовності майбутніх учителів початкових класів до використання інтерактивних технологій в навчальному процесі було опитано 92 студенти денної форми навчання спеціальності «Вчитель початкових класів» Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Із них високий рівень сформованості компетентності щодо інтерактивних технологій не виявив жоден студент, середній рівень проявили 30 студентів (32,6 %), низький рівень – 62 особи (67,4 %). Аналіз відповідей свідчить, що студенти із низьким рівнем недостатньо та епізодично володіють знаннями про педагогічну інтеракцію, її види та напрями у навчально-виховному процесі; не виявили знання з рефлексивної психології і педагогіки. Опитані, які досягли середнього рівня мають часткові, однак несистематизовані знання про педагогічну інтеракцію, її види та напрями у навчально-виховному процесі, знання з рефлексивної психології і педагогіки, відтак усвідомлюють можливість інтерактивно-рефлексивного підходу у педагогічній діяльності вчителя. Жоден зі студентів не продемонстрував ґрунтовні знання щодо володіння інтерактивними методиками.

Отримані дані сформованості вміння визначати відповідність змісту навчального матеріалу інтерактивно-рефлексивній діяльності учнів констатували, що високого рівня досягли 8 осіб (8,7 %), середнього – 22 особи (23,9 %), низького – 62 особи (67,4%).

Вміння добирати та застосовувати інтерактивні методики, що розкривали перший показник критерію креативно-інтерактивної педагогічної майстерності, визначалися шляхом опитування студентів, що взяли участь в експерименті. Результати дослідження виявили, що із 92 опитаних осіб кількісні показники сформованості вміння добирати оптимальні інтерактивні педагогічні технології наступні: високий рівень не продемонстрував жоден студент, середній – 28 осіб (30,4%), низький – 64 особи (69,4 %).

Отримані дані згідно другого показника критерію креативно-інтерактивної педагогічної майстерності – здатність адаптувати відомі інтерактивні педагогічні технології до конкретних педагогічних ситуацій – виявлялися за допомогою опитування.

Результати дослідження показали відсутність студентів з високим рівнем умінь адаптувати відомі інтерактивні педагогічні технології до конкретних педагогічних ситуацій, 21 особа (22,8 %) мала середній рівень, а 71 особа (77,2 %) – низький рівень.

Дані за третім показником критерію креативно-інтерактивної педагогічної майстерності – вміння створювати авторські інтерактивні педагогічні технології аналізувалися згідно новоствореної інтерактивної технології. Обробка даних показала, що створювати авторські інтерактивні педагогічні технології не вміє жоден з опитуваних, середній рівень сформованості цього вміння мають 18 осіб (19,6 %), низький – 74 особи (80,4%).

Висновки. Гуманізація сучасного освітнього середовища вимагає зміни підходів до особистості як суб'єкта діяльності, його навчання, виховання й розвитку. А це, в свою чергу, вимагає від майбутніх педагогів оволодіння ними новітніми технологіями навчання, зокрема, актуальними на сьогодні, інтерактивними методиками.

Отже, критеріями готовності майбутніх учителів початкових класів до використання інтерактивних педагогічних технологій ми обрали прогностичну компетенцію (показники: інформаційна насиченість, здатність визначати відповідність змісту навчального матеріалу інтерактивно-рефлексивній діяльності учнів, уміння діагностувати стан особливої необхідності застосування інтерактивних педагогічних технологій), креативно-інтерактивну педагогічну майстерність (показники: вміння добирати та застосовувати оптимальні інтерактивні педагогічні технології, здатність адаптувати відомі інтерактивні педагогічні технології до конкретних педагогічних ситуацій, вміння створювати авторські інтерактивні педагогічні технології). Згідно з цими критеріями й показниками визначено рівні готовності

майбутніх учителів початкових класів до використання інтерактивні педагогічні технології (високий, достатній, низький).

Результати діагностики рівнів готовності студентів до зазначеної діяльності зумовили необхідність подальшого наукового пошуку щодо розробки та висвітлення моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів до використання інтерактивних педагогічних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В.П. Роздуми про освіту: статті, нариси, інтерв'ю / В.П. Андрущенко. – К.: Знання України, 2004. – 804 с.
2. Антонова О.Є. Базові знання з педагогіки: становлення, розвиток, технологія формування: [монографія] / О.Є. Антонова. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2003. – 208 с.
3. Антонова О.Є. Теоретичні та методичні засади навчання педагогічно обдарованих студентів: [монографія] / О.Є. Антонова. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 472 с.
4. Бібік Н.М. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів: навч.-метод. посіб. для вчителів поч. кл. / Н.М. Бібік. – К.: Інститут змісту і методів навчання, 1997. – 92с.
5. Бондар С.П. Гуманізація процесу навчання / С.П.Бондар. – К.: Стило, 2001. – 256с.
6. Вашуленко М.С. Інтеграція змісту з навчання грамоти, математики та ознайомлення з навколишнім середовищем у початковій школі / М.С. Вашуленко, Н.М. Бібік, Л.П. Кочіна // Педагогіка і психологія. – 2000. – № 1(26). – С. 16-20.
7. Зязюн І.А. Філософія педагогічної дії: монографія / І.А. Зязюн. – Черкаси : ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. – 608с.
8. Лещенко М.П. Щастя дитини – єдине щастя на землі: до проблеми педагогічної майстерності: [навч.-метод. посіб.] : [у 2 ч.] / М.П. Лещенко. – К. : АСМІ, 2003. – 304с.
9. Павленко Н.О. Підготовка вчителя початкових класів до створення казкової навчально-пізнавальної реальності / Н.О. Павленко // Педагогічний процес : теорія і практика : зб. наук. пр. / Благодійний фонд ім. А.С. Макаренка; [голов. ред. С.О. Сисоєва]. – 2007. – Вип. 3. – С. 129–140.
10. Прокоф'єва Л.Б. Тренінгові технології як фактор становлення професійно-педагогічної майстерності майбутніх учителів / Л.Б. Прокоф'єва // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. пр.: педагогіка та психологія. – Чернівці, 2003. – Вип. 183. – С. 96-103.
11. Савченко О. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів / Олександра Савченко // Почат. шк. – 2001. – № 7. – С. 1–4.
12. Скрипник М. Інтерактивне навчання: основні поняття / М. Скрипник // Ігри дорослих. Інтерактивні методи навчання / упоряд. Л. Галіцина. – К., 2005. – С. 30–43.